ECOURI UCRAINENE

Revistă literar-culturală şi educativ-informativă a Uniunii Ucrainenilor din România

9 FEBRUARIE 2020

21 februarie - Ziua Internațională a limbii materne

Începând cu anul 2000, anual, în luna februarie, în întreaga lume, se celebrează *Ziua Internațională a limbii materne*, ca omagiu adus studenților martiri care militau pentru recunoașterea limbii lor materne. Scurt istoric: în 1948, atât în Estul, cât şi în Vestul Pakistanului, urdu fusese declarată singura limbă oficială, însă populaţia din Est (teritoriu devenit, ulterior, statul Bangladeș), care vorbea, în majoritate, limba bengali, a iniţiat o mişcare de protest care a culminat, la 21 februarie 1952, cu manifestaţia unui grup de studenţi de la Universitatea din Dhaka pentru recunoaşterea limbii bengaleze, protest care s-a soldat cu moartea a patru dintre ei, uciși de către forțele de ordine.

La Conferința Generală a UNESCO din noiembrie 1999, a fost proclamată *Ziua Internațională a Limbii Materne*. La 16 mai 2009, Adunarea Generală a ONU a făcut apel printr-o rezoluție „să promoveze conservarea și protecția tuturor limbilor utilizate de popoarele lumii". Prin aceeași rezoluție, Adunarea Generală a proclamat anul 2008 ca fiind *Anul Internațional al Limbilor*, pentru a susține unitatea în diversitate și înțelegerea internațională prin multilingvism și multiculturalism.

Uniunea Ucrainenilor din România organizează an de an, în luna februarie, la filialele din întreaga țară, manifestări dedicate *Zilei Internaționale a Limbii Materne*, prin care este relevată importanţa limbii materne în definirea conştiinţei naţionale a unui om, rolul pe care-l are limba unui popor, în cazul de față, ucrainean, în formarea şi modelarea vieţii spirituale a acestuia, a culturii, credinţei, conştiinţei etc., devenind liantul care uneşte generaţii şi care asigură, astfel, perenitatea unei naţiuni.

Limba maternă este cel mai important instrument în păstrarea tradițiilor, obiceiurilor, culturii unui popor, asigurând, la urma urmei, perpetuarea identitară a noastră ca națiune, în general, și ca individ, în particular. Există nenumărate moduri de a conserva limba maternă, în cazul nostru, limba ucraineană, și, implicit, acea identitate națională enunțată anterior: cultivarea limbii ucrainene în sânul familiei; promovarea tradițiilor și obiceiurilor specifice ucrainene care riscă, ca aproape tot ceea ce ține de tradiție, în general, să fie anihilat de lumea aflată în plină tehnologizare, eradicarea prejudecăților privind lipsa de oportunități a celor care aleg să meargă în direcția ucrainismului (aici, mă refer la cei care doresc să studieze în limba ucraineană sau să facă din aceasta o profesie) și conștientizarea părinților, a comunității noastre, în general, asupra pericolului pe care-l comportă asemenea mentalitate.

Shaheed Minar sau Monumentul Martirilor, din campusul Universității Dhaka, Bangladesh

Oare ne-am gândit vreodată, la modul cel mai serios, cât de privilegiați suntem că beneficiem de libertatea de a ne exprima în limba noastră maternă, de oportunitățile care ne sunt oferite în acest sens?

Și dacă nici astfel nu găsim vreo motivație în a învăța sau aprofunda limba ucraineană, s-o facem, atunci, măcar de dragul ei, de dragul frumuseții ei, pentru că este o limbă melodioasă, bogată în sensuri și nuanțe semantice, vorbită de peste 60 de milioane de oameni de pe întreg globul pământesc, este limba lui Șevcenko, a lui Franko, este limba cazacilor, a strămoșilor noștri.

Iar pentru a demonstra cât de apreciată este limba noastră maternă, datorită posibilităţilor lingvistice nelimitate şi a muzicalității ei, trebuie menționat faptul că limba ucraineană a ocupat locul al III-lea, după limbile franceză şi italiană, în cadrul Concursului internaţional al limbilor de la Paris din anul 1928, iar conform clasificării UNESCO, ocupă acelaşi loc (III) printre celelalte limbi ale lumii.

În concluzie, limba maternă a jucat şi continuă să joace un rol esenţial şi în dăinuirea noastră, a ucrainenilor din România, atestaţi documentar, de peste şapte secole, pe aceste meleaguri. Păstrată şi perpetuată prin cântece, proverbe, zicători, poezii, poveşti etc., cu alte cuvinte, prin tot ceea ce ţine de comorile inestimabile ale folclorului tradiţional ucrainean, limba maternă rămâne factorul primordial în conservarea noastră identitară.

Mihaela HERBIL

Nume cu renume literar

SERHII JADAN

„Acolo unde te învinge teama, încetezi, de fapt, să mai fii tu însuți".
Serhii Jadan

Interpretarea modernă a literaturii beletristice este o reflectare a timpului și a epocii, a lumii ei, în sufletul creatorilor. Diversitatea stilistică și tematică a scrierilor contemporane devine, astfel, un ghid pentru înțelegerea curentelor și tendințelor idiomatice. Unul dintre reprezentanții de seamă ai noului val al literaturii ucrainene, liderul generației anilor '90, autorul care empatizează cu problemele societății moderne este Serhii Jadan.

S-a născut la 23 august 1974 în Starobilsk, regiunea Luhansk, Ucraina. În 1996, a absolvit Facultatea de Filologie (Specializarea ucraineană-germană) a Universității Naționale de Pedagogie „H. S. Skovoroda" din Harkiv. Între 1996-1999, a urmat masteratul în cadrul aceleiași Universități. Și-a susținut lucrarea de disertație dedicată futurismului ucrainean, intitulată „M. Semenko – orientări filosofico-estetice". În perioada 2000-2004, a fost lector la Catedra de literatură ucraineană și universală a Universității din Harkiv. Din 2004, se dedică scrisului, abordând diferite genuri și specii literare.

Serhii Jadan este un scriitor postmodern revoluționar. Noutatea scrierilor sale beletristice constă în reinterpretarea și valorificarea modernă a temelor și ideilor clasicismului, cum ar fi: condiția umană, drumul inițiatic și (re)descoperirea sinelui, tema vieții și a morții etc. Perspectiva scriitorului asupra valorilor umane este similară cu cea a clasicilor, însă abordarea problemelor societății contemporane este realizată într-o manieră abruptă, brutală de cele mai multe ori, prin folosirea mijloacelor lingvistice corespunzătoare. Ritmul operelor sale, fie că vorbim de proză, fie de poezie, este unul antrenant, profund, cu incursiuni inopinate în subconștient, având reverberații comportamentale.

Creațiile literare ale lui Serhii Jadan se bucură de o foarte mare popularitate în rândul cititorilor, fiind premiate la diferite festivaluri naționale și internaționale și traduse în aproximativ douăzeci de limbi, ceea ce îl face pe autorul lor unul dintre cei mai cunoscuți scriitori ucraineni contemporani. Operele sale au fost apreciate, în mod deosebit, de figuri importante ale literaturii ucrainene contemporane precum: P. Zahrebelnyi, Y. Andruhovyci, I. Andrusiak, I. Rymaruk, I. Bondar Terescenko și mulți alții.

Stilul lui Jadan se caracterizează prin utilizarea limbii contemporane colocviale și necenzurate. Personalitatea sa dinamică, luciditatea asupra fenomenelor sociale și politico-istorice determină faptul că realitatea scriitorului este racordată la prezent. Printre creațiile sale literare, se numără: volume de poezii „Ţytatnyk: Virși dlia kohanok i kohanțiv" („Jurnal de citate: Poezii pentru amante și amanți") (1995), „Heneral Iuda" („Generalul Iuda") (1995), „Pepsi" (1998), „Balady pro viinu i perebudovu" („Balade despre război și reconstrucție") (2001), „Istoria cultury poceatku stolittia" („Istoria culturii începutului de secol") (2003), „Maradona" (2007), „Etiopia" (2009), „Lily Marlene" (2009), „Vohnepalni i nojovi" („Arme de foc și arme albe") (2012); volum de nuvele „Big Mac" (2003), romanele „Depeche Mode" (2004), „Anarchy in the UKR" (2005), „Himn demokratycinoii molodi" („Imnul tineretului democratic") (2006), „Capital" (2006), „Voroșylovhrad" („Jazz în Donbas") (2010), volumele „Big Mac i inși istorii" (2011) („Big Mac și alte relatări"), „Mesopotamia" (2014); colecție de opere: „Zibrani poezii 1992-2000" (2000) („Antologie de poezii 1992-2000"), „Maskult" (coautori: Yurii Andruhovyci și Andrii Bondar) (2003), „Tryțylindrovyi dvyhun liubovi" („Motorul tricilindric al dragostei") (coautori: Yurii Andruhovyci și Lubko Dereș) (2007), „Kordon" („Frontieră") (coautori: Ihor Sid și Andrii Poleakov) etc.

(Continuare în pag. 3)

Sara-Marta DEAC

Ivan FRANKO
(1856-1916)

Marele scriitor şi revoluţionar ucrainean Ivan Franko s-a născut la 27 august 1856 în satul Nahuievyci din Galiţia (pe atunci, Ucraina de Apus intra în componenţa Imperiului Habsburgic) în familia fierarului Iakiv Franko.

Cursul primar l-a urmat în satul vecin Iaseniţa-Silna, după încheierea căruia şi-a continuat studiile la şcoala normală iezuită din Drohobyci şi la liceul din acelaşi oraş. Din 1875, este student la Facultatea de Filosofie a Universităţii din Lviv. Astăzi, prestigioasa universitate îi poartă numele.

Atât prin scrierile sale, cât şi printr-o permanentă şi febrilă activitate social-politică, prin orientarea democratică a publicaţiilor la care a lucrat sau le-a condus (*Druh*, *Dzvin*, *Zorea*, *Svit*, *Narod*, *Jytie i slovo*, *Curierul literar-ştiinţific* ş.a.), Ivan Franko a militat pentru libertatea şi independenţa poporului ucrainean, pentru emanciparea socială, economică şi spirituală a celor obidiţi, pentru unificarea mişcării progresiste a intelectualităţii ucrainene şi întărirea legăturilor ei cu intelectualii polonezi şi ruşi.

Pentru activitatea sa, Ivan Franko a fost întemniţat în mai multe rânduri (1877-1878, 1880, 1889), dar acest lucru nu a stins patosul său militant, ba, s-ar putea spune, chiar dimpotrivă. Era convins că şi-ar putea sluji poporul şi mai bine din parlamentul de la Viena. Dar candidatura sa a fost zădărnicită de adversari austrieci şi polonezi, care au recurs la cele mai murdare şi josnice invective.

În 1895, Ivan Franko obţine titlul de doctor al Universităţii din Viena. În acelaşi an, încearcă să ocupe un post de profesor la Universitatea din Lviv, însă din cauza convingerilor sale politice, a scrierilor literare şi publicistice, a atitudinii sale de patriot ucrainean este împiedicat s-o facă.

Dar marele scriitor nu abandonează lupta şi-şi canalizează toată energia spre creaţia literară şi spre o tot mai intensă activitate editorială şi jurnalistică.

Grav bolnav în ultimii ani de viaţă, Ivan Franko moare la 28 mai 1916 şi este înmormântat în cimitirul din Lviv.

Poporul ucrainean a ştiut să cinstească memoria geniului său cântăreţ: pe întinsul întregii ţări, întru nemurirea lui Ivan Franko, au fost înălţate numeroase monumente, satul natal al poetului, Universitatea din Lviv, o regiune a Ucrainei şi capitala acesteia, precum şi o serie de aşezăminte de cultură poartă azi numele lui Ivan Franko.

Întinsa sa operă literară, care însumează 50 de volume de poezie, proză, dramaturgie, eseuri, traduceri ştiinţifice, publicistică, editări de texte, preţuită şi reeditată continuu, l-a aşezat definitiv pe Ivan Franko alături de marele fiu al poporului ucrainean şi cel mai de seamă poet al său – Taras Şevcenko.

Corneliu IROD

Ivan FRANKO

Un câştig bun

-nuvelă-

Io sunt om sărman. Pământ n-am deloc, doar o căsuţă, şi aia dărăpănată. Da' am nevastă, doi copilaşi, să-mi trăiască, aşa că avem nevoie de ceva din care să trăim, cu care să ne ţinem zilele. Am doi băieţi – unul de paişpe ani, celălalt de doişpe –, pasc vitele unor oameni cumsecade, pe mâncare şi pe nişte hăinuţe acolo cât de cât. Iar nevasta toarce la lume şi cu asta mai câştigă şi ea ceva. Iar io, ăl bătrân, din ce să câştig ? Iaca mă duc din când în când în mestecănişul din apropiere, tai un maldăr de mlajă şi toată săptămâna fac măturoaie, iar lunea, luăm cu nevasta câte o legătură de mături în spinare şi haida cu ele la Drohobyci să le vindem la târg. Nu-i cine ştie ce câştig, câte trei-patru creiţari[1] de măturoi, da' plăteşte-i boierului pentru nuiele, aşa că nu te alegi cu mare lucru. Da' n-ai ce-i face, tre' să câştigi, cum-ne-cum, ca să poţi trăi.

Şi ce trai o mai fi şi ăsta! Cartofi şi borş, uneori păsat şi păinişoară de care-o fi: dacă-i de secară, fie de secară, iar dacă-i de orz sau de ovăz, îi mulţumim Domnului şi pentru asta. Vara, mai treacă-meargă. Mai câştigă omul câte ceva la vreunul mai bogat: îi prinzi ici cuiva un roi în prisacă, colo faci noaptea de pază în livadă, mai dai o mână de ajutor la fân sau la legat snopi, iar de nu, iei sacul şi cobori la gârlă, poate prinzi vreun peşte ceva sau te duci cu noaptea-n cap la pădure după ciuperci; ei, da' iarna, toate astea – mai va. Ne mulţumim cu ce ne dă lumea pentru muncă şi nu o dată răbdăm de foame. Ca tot sărăntocul.

Ba s-a mai găsit, să vedeţi, un om de treabă care să ne pizmuiască avuţia! Că adică: moşule, vezi că ai prea multe bunătăţi, ai să te îngraşi peste măsură, ai să huzureşti! Aşa că ne-a făcut-o, de să te ferească Dumnezeu!

Ian ascultaţi numai cum a fost.

Merg io odată, aşa, prin oraş, cu legătura de măturoaie-n spinare, cumpănită-n băţ, merg şi mă uit în jur dacă nu cumva mă cheamă careva sau dacă nu mă strigă vreo femeie: „Hei, bade, cum dai măturoaiele?". Şi era la lume, ca de obicei în zi de târg. Întorc capul şi văd că din urmă vine un domn – cocoşat, cu capul mare, ca de bufniţă, iar ochii îi are cenuşii şi răi ca la broască. Merge şi tot trage cu ochiul spre mine. Io m-am oprit, poate, mă gândesc, vrea ceva, da' el nimic, s-a oprit şi el şi se uită în altă parte, chipurile, n-are nicio treabă cu mine. Io plec mai departe, el după mine. Asta nu prea mi-a plăcut. „Iote, necazul! – mă gândesc. – Ce să fac?" Când mă strigă dintr-o parte o femeie:

– Hei, omule, cu cât dai măturoaiele?

– Cu cinci, – zic.

– Nu, cum cu cinci? Îţi dau trei.

– Dă-mi patru.

– Nu, trei.

– Nu, patru.

Am căzut la învoială să-i dau cu trei creiţari jumate. Las io legătura din spinare, o dezleg fără grabă, îi dau femeii târnul, când văd că vine spre mine domnul acela cocoşat.

– Cu cât vinzi măturile? – mă întreabă.

– Cu cinci creiţari, boierule, – zic. – Cumpăraţi, măturile-s bune.

El ia una, o cumpăneşte.

– Da, da, – spune, – bune, n-am ce zice. Da' mata de unde eşti?

– Din Manastyrka.

– Aşa, aşa, din Manastyrka. Şi vii des să vinzi măturoaie?

– Nu, nu des. Aşa, o dată pe săptămână, luni.

– Aha, aha, în fiecare luni! Şi vinzi multe într-o lune?

– Ete, cum se nimereşte, boierule, uneori io şi nevasta le vindem pe toate câte-am adus, iar alteori nu le vindem.

– Hm, cu nevasta! Carevasăzică, amândoi veniţi cu câte o legătură ca asta?

– Păi, cam aşa, boierule. Câteodată ca asta, altă dată şi mai mare.

– Aha, aha! Şi cam câte măturoaie poţi face într-o săptămână?

– Păi, boierule, după cum se cere. Vara se vând mai puţine, aşa că fac mai puţine. Iar toamna şi iarna merge mai multă marfă din asta.

– Da, da, se-nţelege! Că io, ştii, îs furnizor pentru magazinele împărăteşti şi mi-ar trebui mai multe măturoaie de-astea, aşa, vreo sută. Ai putea mata să-mi faci pentru săptămâna ce vine o sută de mături?

M-am gândit puţin şi-i zic:

– De ce nu, o să fac. Da' unde să le aduc, boierule?

– Uite-aici, – zice domnul şi-mi arată o clădire. – Da' bagă de seamă s-aduci. Am să-ţi dau banii pe loc. Cu cât zici că dai una?

– Păi, dacă boierul ia la grămadă, o să las mai ieftin, cu patru.

– Nu, nu, nu, nu-i nevoie să laşi din preţ! O să-ţi plătesc şi cinci pe bucată.

– Da-ţi-ar Dumnezeu sănătate, boierule!

– Ei, ei, rămâi sănătos ! Şi nu uita să vii de azi într-o săptămână!

Şi cu aceste vorbe, acel domn a şonticăit încotrova, iar io am rămas pe loc. „Iote, – mă gândesc, – ce domn de treabă, nici nu zice măcar să las din preţ şi comandă măturoi de atâţia bani! Păi, Doamne, o să-mi iasă un cinciar întreg! Iar io, să mă ierte Dumnezeu, începusem de-acum să gândesc urât despre el când mă urmărea. Hei, dă-i, Doamne, zile îndelungate! Barem o să am şi io parte o dată de un câştig bun!"

Am dat fuga să-mi caut baba. Am vândut marfa sau n-am vândut-o, am cumpărat sare, chibrituri şi ce mai aveam nevoie şi am tulit-o spre casă. Îi spun babei că, uite-aşa şi-aşa, am dat peste un câştig bun, o să avem cu ce plăti impozitul, o să rămână să-şi cumpere şi ea ceva pentru iarnă. Se bucură şi ea la rându-i.

– Va trebui, – zice, – să ne apucăm amândoi, că singur n-o să termini treaba într-o săptămână. Pe ale mele le las deoparte.

Bine. Tot vorbind aşa, ne grăbeam spre casă, aproape că alergam, vezi bine, să nu irosim timpul.

Imediat, chiar în acea zi, ne-am repezit amândoi ca la borş fierbinte. Am cărat la mlajă un stog întreg – în casă-i fabrică nu alta! Io rup crenguţele, ea curăţă de frunze, de i s-a jupuit pielea din palme, iar după aceea io retez cu cuţitaşul capetele mai groase, sortez, leg, curăţ cozile de coajă – muncim pe rupte. Până duminică, suta de măturoaie era gata; punem măturile câte cinci în douăzeci de snopi. Aranjăm în aşa fel, încât fiecare dintre noi să care câte două legături, peste umăr ca nişte desagi; de curmei, o legătură atârnă pe piept, cealaltă pe spate. Luni, luăm câte-o bâtă zdravănă în mână, legăturile-n spinare şi – mână la oraş. Era o vipie, de să ferească Maica Precistă! Sudoarea curgea de pe noi şiroaie, ni s-a uscat gâtlejul, da' ce să-i faci! Câştigu-i câştig.

Ajungem la oraş, toată lumea se holbează la noi. N-au mai văzut până acum să care cineva nişte grămezi atât de mari.

– Ia ascultă, omule, – îşi bat joc de noi, – unde aţi vândut caii, de tre' să căraţi voi înşivă o căruţă de crăci?

– Hei, omule, – strigă alţii, – de la cine aţi cumpărat crângul de mesteceni? L-ai adus cu baba la oraş ca să-l vindeţi? Cât ceri pe mestecănişul ăla?

Noi tăcem. Abia mai suflăm, dar ne opintim mai departe, de ne ies ochii din cap. A dat Dumnezeu şi am ajuns târâş-grăpiş la clădirea unde a spus boierul să-l aşteptăm. Ne-am oprit în dreptul cerdacului şi buf cu legăturile de pământ, am căzut ca morţi peste maldăre şi, cu limbile scoase, am stat să ne tragem sufletul. Nu e, nu e, când deodată scârţâie fereastra şi-l zărim pe domnişorul nostru.

– Aha, – zice, – mata eşti?

– Io, săru' mâna, boierule, am adus măturoaiele.

– Bine, bine, vin acuşi.

Închise fereastra. Iar noi stăm şi aşteptăm. După o bucată de vreme, iese.

– Ei, ce e, aţi adus măturile?

– Da, săru' mâna, o sută, cum a spus boierul.

– Aha, aha, e bine. Da' ştii ce, acum n-am nevoie de ele, luaţi-le să mai stea un timp la voi sau puteţi să le şi vindeţi... Iar mie, dacă o să-mi trebuiască, o să-ţi trimit vorbă. Iar acu', ia hîrtia asta, arată-i-o primarului, iar el o să-ţi spună ce ai de făcut.

– Păi, cum aşa, – zic io, – boierul le-a comandat şi acum nu le mai ia?

– Nu, nu le iau, – zise el cu blândeţe, – pentru că acum nu-mi trebuie. Da' mata nu te teme, io n-o să te uit. Ţine biletul ăsta.

– Ce-mi trebe' biletul? Ce să fac cu el?

– Ia-l, ia-l, – zice. – Sau, mă rog, dacă nu vrei, nu-l lua. Iar acum mergeţi cu Dumnezeu.

Io, drept să spun, era gata să mă pun cu gura pe el, dar domnul se întoarse şi se strecură înapoi în casă. Noi am rămas ca opăriţi. Iar mai departe, ce era să facem, ne-am luat măturoaiele şi ne-am dus în piaţă să mai vindem din ele.

Şi uite că, aşa, cam la vreo săptămână, mă cheamă primarul. „Ce belea o mai fi?", mă gândesc. Mă duc, iar primarul râde şi-mi zice:

– Ei, moş Panko (toată lumea-mi zice moş, deşi io încă nu-s chiar bătrân), ai o veste bună.

– Care veste? – spun şi mă mir.

– Iote care! – şi scoate hârtia pe care mi-o dădea domnul ăla mai zilele trecute, o desface şi-mi citeşte ceva din care n-am înţeles nicio iotă în afară de propriul meu nume.

– Păi, şi ce zice acolo? – întreb.

– Zice, moşule, că eşti un mare bogătaş, că în fiecare săptămână vinzi câte o sută de măturoaie, întorci banii cu lopata şi a sosit porunca să ţi se pună lipitoarea asta.

– Ce lipitoare? – întreb, fără să-mi cred urechilor.

– Hârtia, taică.

– Hârtia? Păi, care hârtie? Pentru cine?

– Ei, moşule ! Nu face pe surdul când nu-ţi convine! Că doară nu pentru mine, ci pentru tine! Ai de plătit, pe lângă impozitul pe casă, şi un impozit pe câştig, câte cinşpe florini pe an.

– Cinşpe florini pe an! Dumnezeule! Păi, pentru ce?

– Pentru măturoaie! N-auzi că domnul comisar fiscal te-a trecut pe hârtie şi zice că vinzi câte o sută de măturoaie pe săptămână?

Am rămas, cum se zice, ca Sfântul Simeon Stâlpnicul care a stat într-un loc cincizeci de ani ca stâlpul. Parc-am mâncat mătrăgună.

– Dom' primar, – zic într-un târziu, – io n-o să plătesc.

– Trebe!

– Nu, n-o să plătesc. Ce-o să-mi faceţi? Îmi luaţi praful de pe tobă? Doară ştiţi că io pe mături abia dacă câştig cinşpe florini într-un an întreg.

– Io ce să ştiu? Ştie domnu' comisar mai bine! – spune primarul. – Treaba mea e să strâng impozitele, iar dacă nu vrei să dai, îţi trimit executorul.

– Aoleu, puteţi să-l trimiteţi chiar acum! La mine executorul dă ortul popii pân-o găsi ceva de luat.

– Ei, atunci îţi vindem casa şi straturile, iar voi vă duceţi unde a-nţărcat mutu' iapa. Că ce i se cuvine împărăţiei n-are voie să se piardă!

Io am ţipat ca împuns cu acul.

– Păi, vezi, – spune primarul. – Ei, cum rămâne, o să plăteşti?

– O să, – zic io, da' în gând am altceva.

Au trecut trei ani, io n-am plătit niciun creiţar. Când veneau să ne execute, io şi baba mea ne ascundeam în tufişuri ca de tătari, iar casa o încuiam. Executorii ăia veneau, zgâlţâiau de uşă, blestemau şi-şi vedeau mai departe de drum. De două ori au vrut să intre în casă cu forţa şi de fiecare dată oameni cumsecade i-au înduplecat să n-o facă. Da' în al patrulea an n-a mai mers. N-au ajutat nici rugăminţile, nici plânsul. Pe seama mea s-au adunat restanţe de vreo şaizeci de florini. De la oraş a venit poruncă să dau banii numaidecât, că de nu, o să scoată casa la licitaţie. Io nici n-am mai fugit nicăieri, văd că n-a ajutat la nimic. Ei şi ce? Au stabilit licitaţia, au preţăluit tot avutul meu la şaizeci de florini. Vine ziua stabilită, se bate toba, cheamă cumpărătorii... „Cine dă preţul cerut?" Ehe, nimeni nu dă atâta. Zece... doişpe... abia au tras pân' la cinşpe şi cu atâta au şi vândut. Pe mine m-a bufnit râsul şi-i spun primarului:

– Iote că tot io v-am păcălit! N-am zis io că luaţi praful de pe tobă?

Iar primarul către mine:

– Da' bată-te, moşule, să te bată, cum te-ai mai învârtit!

Casa noastră a cumpărat-o Ioina ca grajd pentru viţei, iar io cu baba mea, după cum vedeţi, stăm cu chirie. Trăim tot ca mai înainte, cât ne-o mai lungi Dumnezeu zilele. Ea toarce, băieţii pasc vitele oamenilor, iar io fac măturoaie. Şi ne petrecem viaţa, chit că fără hârtia aia.

Lviv, februarie 1881

Traducere din ucraineană
de ***Corneliu IROD***

[1] *creiţar* – monedă de mică valoare (a suta parte dintr-un *florin*) care a circulat până la sfârşitul secolul al XIX-lea în Germania, Austro-Ungaria, Transilvania şi Bucovina. (C. Ir.)

SERHII JADAN

(Continuare din pag. 1)

De la prima interacţiune cu textul jadanian, impresionează, înainte de toate, nu perfecţiunea tehnică sau originalitatea poetică ori inovaţia incontestabilă, ci profunzimea inconfundabilă a puterii prezenţei sufleteşti care este caracteristică operei în ansamblul ei, prin armonia versului natural şi elevat, specific până şi prozei. Fiecare deceniu se evidenţiază, în literatură, prin actualitatea temei abordate, fiind condiţionat de cercetările şi interpretările scriitorului referitoare la modificarea discursului artistic.

Serhii Jadan este autorul permeabil şi sensibil la interferenţele sociale şi culturale contemporane. Ceea ce reflectă, în mod special, opera scriitorului este nevoia permanentă de viaţă, dorinţa de a fi tu însuţi. El trasmite cititorului că fiecare persoană este, în primul rând, un om, o identitate culturală, nu doar un individ în societate, că unul dintre ţelurile vieţii omului este cunoaşterea sinelui. Jadan îşi doreşte ca fiecare dintre noi să lăsăm în urma noastră o amprentă pregnantă care să aducă lumină, o urmă de viaţă.

În romanul „Jazz în Donbas", Jadan defineşte, astfel, viaţa: „Problema constă în faptul că, deseori, noi nu cunoaştem măsura posibilităţilor noastre, ne temem să depăşim limitele, pe care ni le punem singuri. Dar limita posibilităţilor o stabileşte însuşi Dumnezeu, aşadar, desconsiderând cunoştinţele şi aptitudinile noastre, noi desconsiderăm darurile lui Dumnezeu".

Serhii JADAN

Iată, îmi las arma şi încep să mă târâi...

(din volumul de poezii *Viaţa Mariei*)

Iată, îmi las arma şi încep să mă târâi,
mă târâi de tot în ce n-am crezut nicicând,
iată, mă târâi înconjurând drumuri şi papură,
mă târâi, înconjurând străjerii morţi şi comandanţii sfâşiaţi,

mă târâi, înconjurând hotare străine, înconjur
podurile cetăţilor,
mă târâi, înconjurând patria – nesfârşită şi de prisos.
Mai am atâta timp, mai am atât a mă târî,
încât nu mai contează ce anume înconjur.

Fiecare noapte era lentă precum un râu.
Fiecare zi era aşteptată precum un dar.
Cuvintele de mulţumire şi dispreţ s-au topit pe buzele mele.
Întunericul e cald şi lipicios ca stomacul de oaie.

Din pământ cuvântă morţii, din ceruri, sfinţii.
Dar chiar şi în dispreţul lor există empatie şi măsură.
Şi chiar de n-aş avea unde să merg în astă viaţă,
pământul răscolit şi negru îşi veghează dezertorul.

Ce-i în inima ta, ţara mea, ce-i în mintea ta?
Eu nici măcar nu ştiu din ce culori ne sunt ţesute stindardele.
Lângă mine stau demonii necredincioşi şi vii,
Dojenindu-mă cu slovele jurământului meu.

Când voi uita toate astea şi voi pleca,
când nu voi mai visa morţi ce plutesc pe râu,
când voi vedea în fiecare moarte doar o moarte,
când vocea va răsuna din nou, iar conştiinţa-mi uşoară,

când nu mă va mai speria lăsatul întunericului
şi nici fiecare expiraţie selenă,
eu voi vorbi, voi vorbi cu toţi,
voi vorbi despre vii, voi vorbi despre morţi,

Zece mii de victime ascultă din pământ.
Zece mii de sfinţi ascultă deasupra capului.
Vocile morţilor sunt departe şi, de aceea, rele.
Vocile sfinţilor sunt şi ele rele şi miros a iarbă.

Oamenii pândesc pe la ferestre,
ies alergând din cămine.
Către oraşul văratic
se întoarce dezertorul.

Se ascunde de discuţii
ca de foc.
Nu îşi aminteşte adresele,
nu-şi recunoaşte familia.

Şi apropiaţii, întorcându-se
la locuinţele lor,
nu-l recunosc,
nu-l recunosc.

Traducere din limba ucraineană
de ***Sara-Marta DEAC***

La început a fost Cuvântul...

≈ cărți apărute sub egida Uniunii Ucrainenilor din România ≈

Recenzii

PUBLICISTICĂ de Eusebiu FRASENIUC

Eusebiu Fraseniuc, profesor, publicist, critic literar, traducător este unul dintre pilonii de bază ai culturii și literaturii ucrainene din România. Prin activitatea prolifică pe care continuă s-o desfășoare în diverse domenii ale ucrainisticii, prin eleganța atitudinii unui intelectual veritabil, domnul Eusebiu Fraseniuc se identifică cu tot ceea ce ține de spiritualitatea ucrainenilor din România, motiv în plus să ne simțim mândri că suntem contemporani cu Domnia Sa. Născut la 1 ianuarie 1947 în satul Negostina, Județul Suceava, într-o familie de etnici ucraineni, profesorul E. Fraseniuc a copilărit și s-a format într-un mediu spiritual profund marcat de tradițiile și obiceiurile populare specifice unui sat bucovinean.

A lucrat ca profesor de limba română și limba ucraineană, iar timp de 12 ani a fost președintele Organizației locale Negostina a Uniunii Ucrainenilor din România, perioadă în care a organizat zeci de manifestări cultural-literare, prin care a promovat valorile și specificul etnic ucrainean.

În ceea ce privește calitatea sa de publicist, trebuie menționat faptul că, începând cu anul 1989, publică sistematic în presa Uniunii Ucrainenilor din România, cu precădere în ziarul *Ukrainskyi Visnyk* (*Curierul ucrainean*) și în revista literar-culturală *Naș Holos* (*Glasul nostru*). Dintre operele pe care le-a publicat domnul E. Fraseniuc de-a lungul timpului, amintim: „Livada cânturilor divine” – traducerea în limba română a operelor gânditorului umanist, „primul mare filozof slav”, Hryhorii Skovoroda, apărută în 2012 la Cernăuți; „Jyvu ridnym slovom” (Trăiesc prin limba maternă), volum apărut în 2014 sub egida Uniunii Ucrainenilor din România; în 2017, publică volumul „Kliuci do *Sadu bojestvennyh pisen*” („Cheie la *Livada cântecelor divine*”) și volumul „Publicistică”, în limba ucraineană, apărut în 2019 la RCR Editorial București, având 471 pagini.

Din punct de vedere compozițional, volumul „Publicistică” este structurat în două părți: o parte este dedicată, în principal, evenimentelor importante care au avut loc în sânul comunității ucrainene din Suceava, cu precădere, acțiunilor organizate de către UUR, iar în cea de-a doua parte, atenția și interesul autorului gravitează în jurul lui Taras Șevcenko, prin evocarea principalelor manifestări dedicate poetului național ucrainean, desfășurate tot sub egida UUR. Însă nici alte nume importante ale culturii ucrainene nu sunt ignorate, cum ar fi scriitorul, pedagogul, omul de cultură și militant pentru progresul social, cunoscut mai ales ca organizatorul tovărășiilor ucrainene din Bucovina, Silvestru Iarycevski, sau oamenii de lângă noi care și-au pus amprenta, într-un fel sau altul, asupra comunității ucrainene.

Redactorul și cel care semnează prefața volumului, Myhailo Myhailiuc, subliniază maniera originală în care sunt scrise articolele, autorul preferând ca în locul „ornamentării” descrierii unui eveniment să-i releve esența. Acest lucru este atins în preambulul fiecărui reportaj prin care cititorul este introdus în miezul problemei: „Asemenea stil jurnalistic poate părea neatrăgător prin lipsa *ornamentării* tradiționale, însă, după părerea mea, tocmai veridicitatea documentaristică conferă un plus de valoare acelor evenimente care au avut loc în perioada 2015-2019, cuprinse în cartea de publicistică a lui Eusebiu Fraseniuc” concluzionează redactorul cărții.

Mihaela HERBIL

HOLOS TVIY NIKOLY NE LUKAVYV:
Myhailo Myhailiuk v ukrainskomu literaturnomu prostori Rumunii
(*O voce fără prihană*: Myhailo Myhailiuk, în spațiul literar ucrainean din România)
– Monografie –
de Volodymyr ANTOFIYCHUK

Volodymyr Antofiychuk (născut la 13 ianuarie 1955) – doctor habilitat în filologie, profesor universitar, șeful Catedrei de Literatură ucraineană a Universității Naționale „Iurii Fedkovyci” din Cernăuți (Ucraina), Doctor Honoris Causa al Universității „Ștefan cel Mare” din Suceava (2005).

Din activitatea prodigioasă a Domniei Sale amintim, în ordine cronologică, lucrări fundamentale de critică și teorie literară în limba ucraineană: „Motive evanghelice în literatura ucraineană de la sfârșitul secolului XIX-XX” (1996), „Probleme ale poeticii subiectelor și figurilor literare tradiționale” (1997), „Probleme ale tradiției și inovării în literatura universală” (coautor A. Neamțu) (1998), „Figura lui Iuda Iscarioteanul în literatura ucraineană” (1999), „Figura lui Ponțiu Pilat în literatura ucraineană: dominanți ontologici, de comportament și axiologici” (1999), „Figuri evanghelice în literatura ucraineană din sec. XX” (2001); autor a peste 200 de studii științifice publicate în Ucraina, Polonia, România; lucrări de metodică cu privire la studierea diferitelor perioade a istoriei literaturii ucrainene; autor al unor antologii de rugăciuni literare ucrainene (1996, 2004) etc.

Laureat al mai multor premii (Premiul științifico-pedagogic Omelian Popovyci, Premiul Ivan Bajan, Premiul literar-artistic Olha Kobyleanska, Premiul literar Dmytro Zahul), Volodymyr Antofiychuk este membru al Uniunii Naționale a Jurnaliștilor din Ucraina și membru al Uniunii Naționale a Scriitorilor din Ucraina.

Monografia „*Holos Tvij nikoly ne lukavyv*...:”, semnată de Volodymyr Antofiychuk, scrisă în limba ucraineană și dedicată scriitorului și redactorului Myhailo Myhailiuc, a apărut în 2019 la RCR Editorial București, având 261 de pagini.

Volumul este organizat în așa fel încât să cuprindă și să surprindă, totodată, multiplele fațete creatoare de sensuri noi ale lui Myhailo Myhailiuk, resorturile care au determinat și i-au definit profilul profesional, mediul familial și contextul socio-politic în care a crescut și s-a format scriitorul precum și circumstanțele care i-au modelat personalitatea. Cele cinci capitole, încadrate de *Introducere* și *Post-scriptum*, sunt dedicate „talanților” cu care a fost înzestrat sau pe care i-a cultivat de-a lungul vieții M. Myhailiuk, în calitate de poet, prozator, critic literar, publicist, traducător, având drept rezultat, în plan literar, romanele „Nu crede în țipătul păsării de noapte”, „Pod fără balustradă”, volumele de poezii: „Intermezzo”, „Clopotarul”, culegerea de eseuri „Cuvânt despre cuvânt”, două volume de publicistică și două volume de versuri pentru copii. De aproximativ trei decenii, M. Myhailiuk are o contribuție însemnată și în domeniul jurnalisticii, în calitate de redactor-șef al ziarului „Ukrainskyi visnyk” („Curierul ucrainean”).

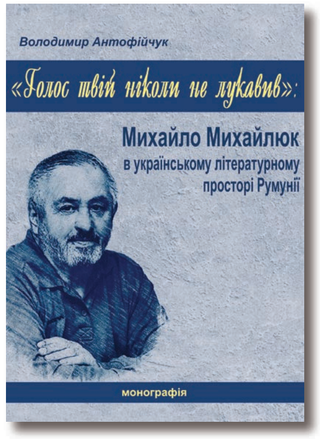

În preambulul volumului, V. Antofiychuk îl situează pe Myhailo Myhailiuk alături de Magdalena László-Kuțiuk și Ioan Rebușapcă în ceea ce privește însemnătatea la nivel național și mondial a aportului său în domeniul ucrainisticii, formulând, astfel, obiectivul cărții: „...cum anume s-a dezvoltat talentul lui Myhailo Myhailiuk, cum a evoluat individualitatea lui creatoare, cum, prin intermediul cuvântului, răspunde problemelor dureroase ale timpului său, cum se înscrie moștenirea lui literară în contextul literaturii ucrainene din România și în procesul literar ucrainean, în general, toate acestea reprezintă subiectul acestui volum”.

Caracterul complex al monografiei este dat de îmbinarea armonioasă a componentei documentaristice cu cea literar-expresivă, pe de o parte, iar pe de altă parte, autorul lucrării nu se rezumă doar la simpla conturare a vieții și operei lui Myhailo Myhailiuk, ci îl încadrează în epocă, în contextul literar și socio-politic, realizând o radiografie excepțională a literaturii și publicisticii ucrainenilor din România din perioada comunistă și cea postdecembristă. V. Antofiychuk recrează, în acest mod, tabloul complet și complex al procesului literar ucrainean de la noi. Atât oamenii și profesorii care l-au format, dintre care îl vom aminti pe Stelian Gruia Iațentiuc, cel care a avut un rol major în „devenirea” lui Myhailiuk ca scriitor și critic, cât și „frații” lui de condei (pleiada șaizeciștilor: I. Covaci, M. Corsiuc, M. Nebeleac, Iu. Pavliș, C. Irod etc.) gravitează în jurul figurii centrale a monografiei, Myhailo Myhailiuk, completând ansamblul literar-publicistic ucrainean din România, începând cu perioada anilor ’60 și până în zilele noastre.

Mihaela HERBIL

Mihai Hafia TRAISTA

Mihai Traista (cunoscut în viața literară sub preudonimul Mihai Hafia Traista), membru al Uniunii Scriitorilor din România și al Uniunii Naționale a Scriitorilor din Ucraina, este o personalitate polivalentă, întrunind calitățile de prozator, poet, publicist, jurnalist, ilustrator, traducător și dramaturg. În acest context, M. Korsiuk afirmă: „În *frăția* noastră scriitoricească, el este unic. Poet, umorist, autorul prozei serioase, a povestirilor pentru copii, a articolelor critice, dramaturg, jurnalist și desenator. Iar toate acestea le face cu o extraordinară lejeritate”.

Născut la 15 iunie 1965 în Rona de Sus *frumoasă și eternă,/ durerea mea din nordul transilvan* („Elegie pentru Rona de Sus”), licențiat în filosofie și jurnalism precum și în filologie, doctorand al Facultății de Limbi și literaturi străine a Universității din București, M. Traista desfășoară o bogată activitate literar-publicistică, fiind redactor al mai multor reviste literar-culturale, corespondent al publicațiilor Uniunii Ucrainenilor din România și nu numai, traducător atât din clasici ucraineni, cât și din scriitori contemporani, unele creații ale sale fiind, la rândul lor, traduse (în slovacă și albaneză). Însemnata sa moștenire literar-publicistică în limbile ucraineană și română va constitui obiectul cercetării noastre cu o altă ocazie, în paginile revistei *Ecouri ucrainene*.

Mihaela HERBIL

Mihai Hafia TRAISTA

KONOKRAD. ONOAREA HOŢILOR DE CAI

Sub culmile dealului Doboieș, la o distanță destul de mărișoară de Sighet și de satele așezate prin preajmă, se întindea frumoasa și bogata gospodărie a lui Iancu Lupu. Câteva zeci de hectare de pământ pe care le întretăia, unduindu-se ca un șerpișor, pârâul Ronișoara curgea umflat de mândrie că doar el singurul de sub soare poate trece peste pământurile acestuia fără să-și ceară voie de la crudul și zgârcitul gospodar.

Însă cu totul de altă părere era gospodarul Iancu Lupu – dacă pârâul trece peste pământurile sale, înseamnă că este proprietatea sa, la fel cum și cerul ce se află deasupra pământurilor sale este cerul său! Și ca să demonstreze tuturor că pârâul este proprietatea sa, îl puse la treabă.

De ce să curgă un pârâu așa teleleu, singur de capul său, fără nici o treabă peste pământurile unui gospodar ca Iancu Lupu?... Nu, așa ceva nu se poate!... La început, Iancu îl puse să învârtă o roată mare de moară care îi măcina porumbul crescut pe lanurile mănoase, și, pe urmă, ceva mai în jos, îi porunci pârâului să se lărgească și, oprindu-se un pic din goana-i jucăușă, să alinte aripioarele de argint ale peștișorilor din iazul său, și tocmai când bietul pârâu credea că scăpase de muncă, deodată, de după o cotitură cu trei salcâmi, de când lumea și pământul, se ivi pălincia în care trebuia să răcească aburul borhotului din prunele, merele și perele crescute în livezile roditoare, prefăcându-l în pălincă tare de peste șaizeci de focuri, curată ca lacrima de rouă de pe un trifoi cu patru foi în dimineața zilei de Sânziene.

În dreptul morii, dincolo de pârâu, să înalțe semeț o clădire cu etaj, construită din lemn de stejar și acoperită cu tablă ce strălucea argintiu sub razele soarelui. În față clădirii, se întindea o curte mare pavată cu piatră în jurul căreia se înălța un zid tot din piatră, pe lângă care atât pe dinăuntru, cât și pe dinafară creșteau tot soiul de trandafiri frumos tunși și îngrijiți de priceputul grădinar de sorginte italiană, Paulo Seninni, pe care oamenii, din cauza bărbii sale impunătoare ca a regelui, îl numeau bătrânul Karol. Singura intrare în curte era poarta mare din fier forjat, în care era încorporată o ușiță. În afară de impunătoarea clădire, în curte, se mai afla o bucătărie de vară zidită din piatră și acoperită cu aceeași tablă strălucitoare ca și casa, în care se afla un cuptor mare, ca cel din povestea cu fata moșului și fata babei, în care unguroica Melinda, bucătăreasa lui Iancu Lupu, în fiecare sâmbătă, cocea pâini mari cât roata carului și cozonaci cu mac și cu nucă. Lângă bucătăria de vară, se afla și un șopron pentru lemne, întotdeauna ticsit de chituci uscați de fag, iar aproape de poartă, pe partea casei, se afla o fântână cu cumpănă și cu jgheab de piatră.

Curtea lui Iancu Lupu era întotdeauna curată, măturată în fiecare dimineață de către Melinda care bombănea mereu pe sub nas: «Ioi Ișteném, Ișteném!... La ce bun meturat fiecare dimineață? Nici ghesche, nici rațe, nici frunze, iar tu, Melindo, metură ca un bolundo!» Însă în fața domnului Iancu nu îndrăznea să rostească vreo vorbă despre măturatul curții.

Desen de Vasile Socoliuc

Toată gospodăria lui Lupu se afla dincolo, de cealaltă parte a Ronișoarei, la care se putea ajunge trecând peste un podeț destul de larg cât să treacă o căruță. Imediat în spatele morii, se întindeau două grajduri destul de lungi, unul plin de vite cornute și altul de cai, după ele urma cotețul pentru porci, în care niciodată nu se aflau mai puțin de douăzeci de capete, și cel pentru păsări cu țarcuri și gropi pline de apă, unde trăiau tot soiul de înaripate, de la găinușile mici liliputane și cele golașe la rațe, gâște și curcani. Numărul orătăniilor nu îl știa nimeni niciodată. Se mai aflau acolo și două cuști pline cu iepuri belgieni, iar puțin mai sus de moară, la cotul râului, pe sub salcâmii care, îmbolnăvindu-se de alb, înnebuneau în fiecare primăvară, se aflau vreo treizeci de stupi de albine. În afară de toate astea, Iancu Lupu mai avea și o turmă mare de oi care păștea vara pe dâmburile Săratei, tot acolo și iarna, îngrijită de frații Alexa și Dumitru Buraniuk, huțuli de dincolo de Tisa, care de câțiva ani buni se tocmeau an de an ciobani la Lupu, deși acesta nu îi prea avea la inimă din cauza caracterului lor de catâri încăpățânați.

– Vă repet de o sută de ori să faceți un lucru așa cum vreau eu, iar voi îl faceți cum vreți voi, nu cum vă spun eu. Gata, la primăvară îmi caut alți! Îi amenință, însă atât el, cât și ei știau că nu se va întâmpla asta, deoarece ciobani mai buni decât ei Lupul nu ar fi găsit nici dacă ar fi întors pământul pe dos. Deseori, în fața prietenilor săi, îi lăuda «Huțulii ăștia iubesc oile mai mult decât orice pe lume, iar brânză mai bună nu știe să facă nimeni în întreg Maramureșul, dar ce este mai important... că nu fură!» Asta îl ajuta pe Iancu să treacă peste încăpățânarea huțulilor și chiar să-i respecte.

În spatele grajdurilor și al coteților, se aflau trei coșuri mari pline de porumb și două beciuri în care stăteau depozitate, în lăzi, merele, perele, cartofii, iar, în butoaie mari, murăturile. Deasupra beciurilor, Iancu înălțase o căsuță cu două camere în care trăiau «Muții Lupului», cum îi porecliseră oamenii pe cei trei bărbați de vârstă mijlocie, din care doi vorbeau cu totul nedeslușit, iar al treilea era surdo-mut.

De unde i-a adus Iancu, cine erau cei trei?... Nimeni nu știa.

Oamenii se obișnuiseră cu prezența lor în zonă și, necunoscându-le numele, îi botezară după cum i-a tăiat capul. Pe unul îl numiră «Roșu», din cauza părului său de culoarea apusului de soare dintr-o zi de vară, pe altul îl numiră «Lungu», din cauză că era înalt, adică lung cât o zi de post, iar pe cel de-al treilea îl botezară «Mutu», deoarece acesta, spre deosebire de cei doi, era mut de-a binelea, adică nu scotea nici un sunet.

Cei trei bărbați se înțelegeau între ei prin tot felul de gesturi și semne, cu alte cuvinte vorbeau de-i dureau mâinile. La fel se înțelegeau și cu stăpânul lor, căruia îi erau credincioși ca niște câini.

Toată gospodăria lui Iancu Lupu, în afară de cai, stătea pe umerii lor.

Caii erau îngrijiți de tânărul țigan Radu Geambașul, despre care oamenii șușoteau precum că ar fi rodul iubirii lui Iancu Lupu cu frumoasa țigancă Mândra, care plătise cu moartea această dragoste, pierind pentru trădare de cuțitul bărbatului său, iar pe micuțul băiețaș bălai țiganul îl lăsase într-o noapte lângă poarta lui Iancu Lupu și numai datorită bătrânei Lucreția Lupu, țigănușul rămăsese în viață, altfel, fiul său, Iancu, l-ar fi înnecat în Ronișoara, ca pe un câțel orb.

Când copilul se făcu mare, Iancu începu să-l placă, deoarece acesta îngrijea caii cu o atenție aparte, de parcă se îngrijea de niște semeni de-ai săi sau, mai bine spus, de niște frați, altfel nici nu se putea, deoarece crescuse în grajd printre copitele cailor. Nimic nu-l putea îndiuioșa mai mult pe Iancu decât cineva care iubește calul ca pe un semen de-al său, astfel Radu, pe care Iancu îl poreclise Geambașul, se mutase din căsuța muților într-o odaie încăpătoare și frumoasă din casa mare a lui Iancu Lupu, odaie care era numai a lui și în care, de atunci, Iancu nu mai călcase niciodată, iar când cineva îl întreba de ce permite țiganului să stea împreună cu el, Iancu răspundea scurt:

– Deoarece se pricepe la cai ca nimeni altul!

Asemenea răspuns îi satisfăcea pe prietenii lui Iancu, deoarece toată lumea știa ce însemna un cal pentru Iancu Lupu!

– Ce poate un biet om pe lângă măreția unui cal?... Nimic! Absolut nimic! spunea deseori Lupu, în al cărui grajd se aflau numai cai pur sânge, de rase nobile.

Toată această gospodărie a lui Iancu Lupu era înconjurată de livezi în care creșteau sute de pomi fructiferi de tot soiul: meri, peri, pruni, vișini, cireși, nuci, piersici, caiși ba chiar castani și tufișuri de alun. Livezile, la rândul lor, erau înconjurate de lanuri pe care creștea porumbul, secara, ovăzul, cartofii și alte legume, iar din partea spre Horavița, se întindeau zeci de rânduri de vie, până aproape sub dâmbul Horaviței.

În asemenea bogăție și bunăstare, ca în sânul patriarhului Avraam, trăia gospodarul Iancu Lupu, trecut de a doua tinerețe, împreună cu tânăra sa soție, Ruxandra, și cu fiul lor, Ionuț, de numai trei ani.

Traducere din limba ucraineană
de ***Larisa Mihaela ISPAS***

(Continuare din nr. 8)

Mykola KULIȘ

SONATA „PATETICA”

Dramă

II.

1.

Zi. Heliconul strălucește precum soarele. Eu, nedormit, însă neobosit, „măsor” cămăruța-n lung și-n lat. Sub mine, aceleași bătăi periodice ale orologiului. Maryna cântă aceeași sonată „Patetica”, dar, astăzi, nu mai aud acel *grave* înstelat, și nici luminosul *allegro molto brio*, ci *adagio cantabile* solaro-floral. Iar mie, evident, mi se pare că văd: stepa nemărginită, deasupra ei, plutind corabia „Argo”, în care se află ea, frângându-și, firește, ușor sprânceana stângă, ochi albaștri, pe vâsle – flori și rouă. Și, iată, pentru a doua oară, vine la mine prietenul meu deloc romantic, Luca:

– Ai ajuns?

Mă prefac că nu înțeleg. Tac.

(Ironic). La portița ei. Eu tac.

Ei, normal că ai rupt scrisoarea!?

Eu (patetic). Am dus-o, Luca! Zău că am dus-o!..

Luca (impresionat). Ei, și? Cum a fost?

Eu. Ghici: ce drum e acesta, pe care lumea merge de milenii, și nu cunoaște oboseala?

Luca (înțelegând disperarea situației mele amoroase, hotărât). Drumul revoluției!

Eu. Drumul iubirii, Luca! Ghici: fără ce drum, lumea demult ar fi rătăcit, ca un eunuc bătrân, prin deșertul vieții?

Luca. Fără drumul revoluției, uite-așa cum umbli tu acum ca un eunuc. Ascultă, Ilko! Azi, la ora unsprezece, va avea loc manifestația. Organizatorii sunt toți aceia care transformă revoluția în operetă sau liturghie, iar lupta de clasă, în parade și sărutări, ne-a zis tovarășul petersburghez. Și eu zic la fel. Lor li se vor alătura, probabil, și ucrainenii voștri, – deja au făcut schimb de prosoape, s-au pețit! Bolșevicii organizează o contrademonstrație. Înțelegi? Băieții noștri de la fabrică sunt toți de partea bolșevicilor. Pe mine m-au însărcinat să răspândesc manifeste pe strada noastră și să militez împotriva războiului, pentru ziua de lucru de opt ore și pentru abonament la ziarul „Pravda”. Să mergem, ce zici?... În stradă!... Mă vei ajuta să distribui literatura. Doar așa, pur și simplu. Să fie cât mai mulți frați de-ai noștri.

Eu. O să merg..., dar un pic mai târziu.

Luca. De ce?

Eu. Eu... eu mă duc acum la ea. Nu crezi? M-aș fi dus demult, dar nu mă lăsau, mă păzeau. Două fiare, Luca: rușinea și sălbăticia. Dar, azi, plimbându-mă de colo-colo toată noaptea, le-am epuizat, blestematele, și le-am adormit. Acum dorm. Iar eu mă voi duce. Acum. Mi-am și pregătit primele cuvinte pentru întâlnirea noastră: „Nu fi surprinsă că vin neinvitat, – îi voi spune –, neinvitată ai intrat și dumneata în sufletul meu!”. Nu, nu așa. Îi voi zice, pur și simplu: „Bună ziua”. Nici așa: „Ești acasă?” – „Da...” Nu: „Am intrat fără să cer voie: acesta este privilegiul cerșetorilor și al îndrăgostiților”.

Luca. Nu, mai bine așa: „Ești acasă?” – „Da”. Atunci, tu: „Scuze, dar la mine nu toate țiglele sunt pe casă, iar eu am venit să-l vezi pe idiotul cu iconița iubirii veșnice și cu șorț de fată în loc de steag roșu. Da’ de unde, pe idiotul! – Pe ticălosul! Pe trădătorul!” Iată!... Să știi, Ilko, că pentru ultima dată am venit la tine și îți zic pentru ultima oară: împreună am scris poezii, m-ai învățat aritmetică, geografie, am citit împreună cărți, am fost prieteni, dar dacă nu vei ieși imediat în stradă, adică pe drumul revoluției, atunci eu nu-ți mai sunt prieten, și nici tu mie. Unu! Doi! Trei! (A plecat!).

Eu (în urma lui). Da’ chiar și tu știi asta. Luca, e mai ușor să faci trei revoluții deodată, decât, să zicem, să-i mărturisești fetei, pentru prima dată, că o iubești... Ce zici, Luca? Privește, mă duc!

2.

Și, într-adevăr, m-am pornit. Pe trepte în jos. Din nou, un impuls mă împinge către ușă, altul mă gonește în jos.

3.

O discuție care nu se aude.

Maryna (terminând de cântat). Gata!

Andre. Marinon! Încă o dată și încă o dată!..

Maryna. Chiar vă place?

Andre. „Vă?” Mai este cineva aici în afară de mine?

Maryna. Ghici.

Andre. Normal că și lui îi place.

Maryna. Ai ghicit. Chiar azi-noapte m-a trezit:

Andre a făcut ochii mari.

„Cântă-mi, fetița mea, „Patetica” că nu prea pot să dorm”.

Andre. Și eu te-aș trezi dacă mi s-ar permite.

Maryna. De la această muzică i se tot învârt în cap niște cavaleri (cazaci) zaporojeni, veșnicele stepe, Ucraina, dar dumitale?

Andre. Mie?... Ghici!

Maryna. Rusia?

Andre. Îi slujesc, dar nu.

Maryna. Revoluția?

Andre. O salut, dar nu.

Maryna. Să nu-mi zici că Ucraina!?

Andre. Stelele ucrainene, clopotele și treptele. Am să plec acum. Am o întâlnire. Sărut umbra cuiva. Umbra frumuseții! Capodoperă! Mi-ar plăcea s-o iau în brațe și s-o duc, s-o duc...

Maryna. Ai spus că saluți revoluția. De ce?

Andre. Acum avem nevoie de pălăria triunghiulară[1], iar nu de căciula lui Monomah[2].

Maryna. Ia, ghici, ce văd eu în muzică?

Andre. Pe tăticu’?

Maryna. Ceva straniu și de neînțeles. Vedenie, vis, realitate, toate la un loc. Țara parcă e întunecată și sălbatică, și așa de oprimată, încât a uitat ce-a fost ieri și nu știe ce va fi cu ea mâine. Un vis. Atârnă două lacăte ruginite, având imprimate un vultur alb bicefal. Trecutul e zăvorât, zăvorât e și viitorul. În acea țară, fata e singură. Visează și așteaptă. Și știi pe cine?

Andre. Pe cine?

Maryna. Pe cavalerul care iubește stelele ucrainene.

Andre. Da?

Maryna. Zi de zi și noapte de noapte, ca să spargă acele lacăte și să deschidă ușa...

Andre. Fetei?

Maryna. Și a fetei și a țării. (A smuls câteva acorduri din fortepiano. Le-a ridicat în palme ca pe niște flori.) Partea mea preferată, poate e vis sau reverie, e imaginea fetei care-l întâlnește pe cavaler. Așa (se preface a fi foarte îndrăgostită). „Iubitul meu mult dorit, dragul meu!.. – Și o să-l conducă ca pe un hatman în camera sa. Îi va spune:

– Hei, bateți, clopotelor de pe Sfânta Sofia[3], să nu se audă cum îl sărut pe iubitul meu... ”

Andre. Marine, spune-mi! E doar un vis, o dorință sau există și o cale practică, un plan real în toate acestea?...

Maryna. E doar un vis, închipuirea muzicală a unei fete visătoare. De altfel, în loc de pălăria triunghiulară, se poate să fie sceptrul hatmanului[4]? Atunci, acesta-i planul. În Ucraina. Voi, anticipat, formați detașamente din căzăcimea liberă, iar eu – organizația. Asta-i calea practică. E ceva straniu, de neînțeles în toatea astea, nu?

Andre. Fata să-l aștepte pe cavaler!

Maryna. Da?

Andre. Cavalerul va veni! El e deja în prag.

Traducere din limba ucraineană și note
de ***Mihaela HERBIL***

[1] Militară, adică de armată.

[2] Simbolul autocrației în Imperiul Rus. Volodimir Monomah (1053-1125) este cneazul care a intrat în istorie ca un conducător înțelept și vizionar, o autoritate politică a Rusiei Kievene.

[3] Catedrală din Kiev, datând din perioada Rusiei Kievene, simbol al creștinismului slav răsăritean.

[4] Cu referire la *sceptrul*/*bulava* lui Bohdan Hmelnyțkyi.

Mihai VOLOȘCIUC

Omul iubirii

Sunt omul ce mereu iubeşte
Pe cei din jur, de unde-ar fi,
Cel care zilnic le vesteşte
Ce trebuie să-alegi de-a fi...

De-a te-nrudi cu veşnicia,
Cu ale ei imensităţi,
Să mergi la braţ cu bucuria
Spre neştirbitele dreptăţi.

Spre-o linişte desăvârşită,
Spre-nfloritoarele câmpii,
Spre-o atmosferă neumbrită
De vorbe-amare, de mânii.

De-apostrofări nechibzuite,
De vorbe aruncate-n vânt,
De replici grele, nedorite,
Ce n-au nimic în sine sfânt.

Ci doar un foc de răutate
Ce-mprăştie un greu miros,
Ce trece printre „nestemate”
De-a le vedea căzute jos.

Eu însă cel care iubeşte
Ce e frumos şi strălucit,
Le spun s-aleagă creştineşte
Povaţa cerului slăvit...

Cerbii mei şi căprioare

Merg în pădure-n pragul iernii
Cu dorul de-a mă întâlni,
Cu ciute, căprioare, cerbii,
Ce-apar în fiecare zi.

Frumoşi sunt ca şi depărtarea,
Sar toţi, apoi se liniştesc,

Căutând printre brădet cărarea
Spre fânul verde, ciobănesc.

Observ că au înţelepciune,
Orice mişcare fac gândind.
Eu le privesc ca pe-o minune
Când printre brazi îi văd suind...

Urcă încet, apoi coboară,
Pădurea toată e a lor,
A apărut şi-o căprioară
C-un pui frumos de căprior.

Şi încă două căprioare
Dintre molizi au apărut,
Înmiresmate de ninsoare,
De aerul de munte şi plăcut.

Eu i-aş privi fără-ncetare,
Privindu-i nu m-aş plictisi,
Căci ciute, cerbii, căprioare
Mă-naripează de-a trăi.

Virgiliu RIȚCO și Ioan VINGA

EPOPEEA CAZACILOR TRANSDANUBIENI

(Dramă)

(Continuare din nr. 8)

PARTEA A II A – DRUMUL SPRE LIBERTATE

4. Primul popas

Soarele de foc se ridică spre cer. Lumea iese din curtea Bisericii și formează un convoi imens al pribegiei. Se văd oamenii cu tot ceea ce au nevoie pentru un drum lung: căruțe cu cai, oameni cu bagaje în mâini, în spate; copii, tineri, bătrâni, femei, bărbați. Convoiul este precedat de cazaci.

***

Banduristul:
Ucraină,Ucraină!
Măicuță iubită!
Plânge inimioara-n mine
Pentru a ta ursită...
Plângeți, fii ai căzăcimii!
Asta-i soarta voastră!
Mulțimea (cântă):
Ucraină, maica noastră,
Noi plecăm acum departe,
Dar nimeni nu se desparte
De bolta ta albastră.

După o cale lungă, se apropie seara. Soarele se pregătește de culcare. Ivan, din fața mulțimii, îi face semn să se oprească.

Ivan: Ajunge cât drum am străbătut. Să ne oprim în noaptea asta aici.

Lavrin: Eu cred că ar fi bine să ne oprim să mâncăm pentru a ne reface forțele pe care le-am pierdut mergând atâta cale.

Ostap: Să facem o masă mare ca-n satul nostru. Să aprindem un foc și să pregătim o mâncare ca de călători spre libertate.

Lavrin: Dar, până se va pregăti hrana, să mai dăm pe gât câte o gură de horincă...

***

Se face un foc mare. Se prepară mâncarea. Flăcările se înalță și luminează de jur împrejur.

Grupuri de oameni se ospătează.

Ivan: Părinte, te rog să ne binecuvântezi cina!

Preotul: Mânca-vor săracii și se vor sătura și vor lăuda pe Domnul cei ce-L caută, vii vor fi inimile lor, în veacul veacului. Amin.

Urmează masa. Toți mănâncă cu poftă și beau horincă. Vorbesc despre drum și despre ce se va întâmpla.

Ivan: Acum, după ce ne-am aranjat bine stomacul, să ne mai și odihnim că, mâine, înainte de răsăritul soarelui, vom purcede din nou la drum.

Lavrin: Să dormiți liniștiți, că bravii noștri cazaci ne vor păzi să nu ne atace vreun dușman.

Ivan: Căzăcimea noastră a făcut un cerc de apărare în jurul nostru, așa că suntem apărați și de Dumnezeu, și de cazaci.

5. Lupta cu tătarii

Se așternea liniștea nopții peste comunitatea plecată-n pribegie. Dorm în grupuri și în poziții diferite. Unii sforăie cu fața întoarsă spre cer. Ici-colo, câte un cazac de planton, uitându-se spre bolta înstelată. Începe să se crape de ziuă. Ivan se ridică în picioare, se întoarce cu fața spre răsărit, se însemnează cu o cruce mare și o metanie până la pământ, apoi strigă:

Ivan: Scularea, frații mei, că în curând va răsări soarele. Să ne continuăm drumul cu ajutorul lui Dumnezeu.

Lumea se scoală. Se pregătește de plecare. Se formează, din nou, lungul convoi de călători.

Călătoresc până la amurg. Se opresc să-și pregătească cina. În timp ce-și vedeau de masă,

se bucurau că au mai străbătut o bucată din lungul drum.

La un moment dat, un cazac vine foarte alarmat:

Fedir: Ivane, am văzut în amurgul cețos o ceată de călăreți care se apropie la pas, adulmecând locul unde suntem noi.

Ivan: Sunt mulți?

Fedir: Nu am putut să-mi dau seama, întrucât ceața serii nu mi-a permis să văd bine.

Ivan: Fedir, mai ia vreo doi camarazi cu tine și îndepărtați-vă cam la vreo 200-300 de pași.

Observați ce au de gând să facă: vin spre noi sau și-au schimbat drumul.

Fedir cu cazacii aleși pleacă spre sud, de unde li se părea că vin dușmanii. Deodată, se opresc și fac semne că vin spre ei. Se întorc în tabără în galop. Ivan îi așteaptă, gata de luptă.

Fedir: Ivane, sunt mulți, se îndreaptă spre noi!

Ivan: Cazacii mei, după mine, să-i întâmpinăm cum se cuvine pe cei nepoftiți!

Cazacii se adună călare pe cai, cu sabia gata de luptă.

Fedir: Ivane, te urmăm!

Ivan: Înainte, frații mei!

Cele două tabere se apropie tot mai mult, în timp ce seara se lasă tot mai întunecoasă.

Ivan: Tătarii, fraților! Să le tăiem drumul!

Începe o luptă crâncenă între cele două tabere. Se aud lovituri de săbii, caii nechează, strigăte de luptă din ambele tabere: Auuu! Vaaai! Uuuf! Trosc! Aoleeeu! Săbiile scot scântei, lovindu-se. Cad cai cu călăreți cu tot. Un cal aleargă cu trupul unui luptător fără cap; alt tătar este tras de cal, fiind agățat de șa.

Ivan: Fediiir! Fii atent în dreapta!

Fedir: Fiară nenorocită, ce căutai spre tabăra noastră?

O parte dintre tătari scapă cu viață, fugind de pe câmpul de luptă. Bătălia încetează.

Fedir: Ivane, sunt rănit rău la brațul stâng.

Ivan: Descalecă și vino să vedem ce ai. Ce rană urâtă și adâncă!

Un cazac: Ivane, ține cămașa mea și bandajează-i brațul până ajungem în tabără.

Cazacii se întorc rupți de oboseală în urma luptei cu tătarii. Își lasă caii să pască și ajung în tabără. Ai lor îi privesc îngroziți. Au îmbrăcămintea sfâșiată, sunt răniți și plini de sânge.

Ivan: Tată, adu-ne câte o horincă, pentru că suntem rupți de oboseală și morți de foame.

(Continuare în nr. 10)

Evenimente • Evenimente • Evenimente • Evenimente • Evenimente

Sărbătorile de iarnă la ucraineni – Filiala Cluj a UUR

Una dintre principalele modalități de conservare și perpetuare a specificului identitar național o constituie păstrarea tradițiilor legate de sărbătorile anuale. Ucrainenii din România sunt unii dintre păstrătorii consecvenți și loiali ai tradițiilor și obiceiurilor specifice sărbătorilor de iarnă pe rit vechi, Crăciunul, Anul Nou și Boboteaza, dovadă stând colindele, urările de Anul Nou, portul și obiceiurile aferente acestor celebrări. Vechimea unora dintre obiceiuri datează încă din perioada precreștină.

Ca în fiecare an, Filiala Cluj a Uniunii Ucrainenilor din România în colaborare cu Specializarea Limba și literatura ucraineană a Facultății de Litere – UBB au marcat sărbătorile de iarnă prin organizarea, la 25 ianuarie a.c., a evenimentului *Sărbătorile de iarnă la ucraineni: Crăciunul, Anul Nou, Boboteaza (analiză și evocare)*, în cadrul căruia membrii UUR, studenții, cadrele didactice și simpatizanții tradițiilor ucrainene au evocat Crăciunul, Anul Nou și Boboteaza, la sediul organizației, prin colinde și urări specifice.

Partea cea mai interesantă a manifestării a reprezentat-o masa rotundă cu tema „Rolul sărbătorilor pe rit vechi în păstrarea tradițiilor și obiceiurilor de iarnă”, moderată de lect. univ. dr. Ioan Herbil, în cadrul căreia au luat cuvântul prodecanul Facultății de Litere – conf. univ. dr. Ioan-Dorin Chira, prof. Motria Kramar, prof. univ. dr. Mihai Kramar, lect. univ. dr. Mihaela Herbil, Olha Senyshyn, Lyudmyla Dorosh, Irina Țifrac, Serioja-Ioan Hrin și alții. Caracterul

interactiv și informal al discuțiilor născute din evocarea și analiza tradițiilor specifice sărbătorilor de iarnă a făcut ca atmosfera să fie deosebit de plăcută și constructivă.

«Клуб української малечі» („Clubul copiilor ucraineni”) la cea de-a treia întâlnire

Ca urmare a scrisorilor primite de la copii, Moș Crăciun nu s-a lăsat așteptat, așa că, la sfârșitul lui decembrie, le-a făcut o vizită-surpiză celor mici, aducându-le în dar jucării și dulciuri. Momentul culminant al întâlnirii a fost, cum era de așteptat, primirea cadourilor. Organizatorii evenimentului aduc mulțumiri Uniunii Ucrainenilor din România pentru fericirea de pe fețele prichindeilor și bucuria din ochii părinților!

Mihaela HERBIL

Vasyl SYMONENKO

(1935 – 1963)

Există în Filosofie două categorii îngemănate și foarte interesante: *Necesitate* și *Întâmplare*. Aplicate la existență, în general, și la viață, în particular, ele ne conduc la o constatare certă și, subiectiv vorbind, dureros de dezamăgitoare: orice existență – deci și viața – este o *întâmplare*, care *necesită* un final *obligatoriu*. Se constată, astfel, că totul, dar absolut totul, în afară de Creator, de Tatăl Ceresc, are un *început* și un *sfârșit*. Omul, animalele și plantele se nasc și mor – nașterea fiind o *întâmplare*, iar moartea o *necesitate* –, popoarele apar și dispar, imperiile apar și dispar, stelele și planetele apar și dispar ș.a.m.d., într-un cuvânt, totul. Dar *când* anume are loc apariția și *când*, dispariția ține, desigur, de *întâmplare* și intră în altă categorie filosofică – *Timpul*. Iar intervalul între apariție și dispariție nu ne este de cele mai multe ori – iarăși subiectiv vorbind – indiferent.

De ce am reamintit acest lucru cititorilor revistei *Ecouri ucrainene* tocmai la împlinirea a 85 de ani de la nașterea poetului ucrainean Vasyl Symonenko? Pentru că și Vasyl Symonenko, ca om, se încadrează și el în cele două categorii filosofice, numai că poetul, fiind o valoare și un simbol național, de aceea la el interesează în mod deosebit intervalul dintre ele, adică durata vieții, și, desigur, de ce la Vasyl Symonenko *necesitatea* a fost atât de hotărâtor influențată de *întâmplare*, dând naștere unui destin tragic.

Dar *întâmplarea* a jucat un rol hotărâtor – de data aceasta unul fericit – în viața a doi înaintași de-ai lui Vasyl Symonenko: este vorba de marii scriitori Taras Șevcenko și Ivan Franko. Iată, pe scurt, aceste întâmplări cruciale. În anul 1835, boierul P. Engelhardt îl încredințează pe lacheul său Taras Șevcenko cu contract pe patru ani lui Șâreaev, „un meșter artizan de diverse lucrări de artă” din Petersburg. La acest Șâreaev, alături de alți câțiva ucenici-zugravi, Taras Șevcenko a avut o viață foarte grea, despre care prietenul său P. Kuliș scria: „...drepturile meșterului asupra lor (a ucenicilor, *n. m.*) nu cunosc niciun fel de limite: ei îi sunt, pur și simplu, robi. Executarea tuturor treburilor casnice și gospodărești și satisfacerea tuturor moșturilor stăpânului casei și ale membrilor familiei lui erau condiții indiscutabile”. La un moment dat, Șâreaev a obținut un contract de restaurare a picturilor de pe tavanele Teatrului Aleksandrinski din Petersburg, lucrări la care Taras Șevcenko lucra din zori până seara târziu. În drum spre lucru, tânărul Taras trecea prin Grădina de Vară și acolo desena, la lumina „nopților albe”, statuile de zei și zeițe care înfrumusețau aleile. În vara anului 1935, el a atras atenția unui domn, curios să vadă cum desenează băiatul. Acel domn s-a dovedit a fi pictorul Ivan Soșenko, student la Academia de Arte, care provenea din părțile natale ale lui Șevcenko, din Bohuslav, localitate vecină cu Kyrylivka genialului poet. Și astfel, prin Ivan Soșenko, Taras Șevcenko a ajuns bursier al Academiei, elev al marelui pictor Karl Briullov, iar acesta, împreună cu alți binefăcători (V. I. Hryhorovyci, V. A. Jukovski, A. Venețianov), a făcut toate demersurile care au dus la răscumpărarea lui Taras Șevcenko din iobăgie. Era 22 aprilie 1838. Dar dacă în vara anului 1835 Ivan Soșenko nu l-ar fi întâlnit *întâmplător* în Grădina de Vară din Petersburg, oare ce soartă ar fi avut Șevcenko? Ar fi ajuns cel mai mare poet al Ucrainei și un adevărat apostol al neamului său?

Și Ivan Franko a avut parte de o *întâmplare* care i-a înlesnit devenirea. După ce la vârsta de nouă ani a rămas orfan de tată, când viitorul mare scriitor avea cincisprezece ani, îi moare și mama. În această situație, în mod normal, pe adolescent l-ar fi așteptat o soartă amară, dacă n-ar fi beneficiat de sprijinul material (și nu numai) al unei persoane la care nu ne-am fi așteptat: tatăl său vitreg (la câțiva ani după moartea tatălui său Iakiv, mama sa Maria s-a recăsătorit cu polonezul Havrylyk). E adevărat că Ivan Franko fusese un elev eminent și un student strălucit al universităților din Lviv, Cernăuți și Viena, la ultima luându-și și doctoratul, dar fără sprjinul tatălui vitreg e puțin probabil ca el să fi reușit parcurgerea acestor ani de studii. Un singur exemplu e foarte grăitor: Ivan Franko era un pasionat cititor și, ca elev de liceu, cumpărase multe cărți, formându-și o bibliotecă personală de aproximativ 500 de volume. E limpede că, fără ajutorul cuiva, un licean nu putea cumpăra atâtea cărți. Așadar, e aproape sigur că, fără grija și ajutorul tatălui vitreg, cultura ucraineană nu l-ar fi avut pe Ivan Franko.

Din păcate, în cazul lui Vasyl Symonenko, *întâmplarea* a avut urmări nefaste.

Vasyl Symonenko a trăit doar 28 de ani. Se născuse la 8 ianuarie 1935 într-un sat din ținutul Poltavei și a murit la 13 decembrie 1963. După ce studiase la Facultatea de jurnalism a Universității „Taras Șevcenko” din Kiev, a activat la câteva ziare de provincie: *Черкаська правда*, *Молодь Черкащини*, *Робітнича газета*. Ca ziarist, poetul străbate Ucraina în lung și-n lat împreună cu alți tineri, membri, ca și el, ai *Clubului tinerilor creatori*, cunoaște realitățile, stă de vorbă cu numeroși oameni. Mai apoi, face parte din comisia de cercetare a uciderilor în masă prin împușcare în temnițele Comisariatului Poporului pentru Afaceri Interne (NKVS). Devenit un simbol al luptătorului pentru libertate și adevăr, Vasyl Symonenko intră curând în atenția KGB-ului și în 1962 este arestat, schingiuit și bătut cu sălbăticie.

Doar un an mai târziu, la 13 decembrie 1963, Vasyl Symonenko moare în urma unei grave boli de rinichi, boală provocată, conform unor informații, de cumplitele bătăi, suportate de poet la Cerkasy.

În timpul vieții, în afara poeziilor și a prozei publicate în periodice, lui Vasyl Symonenko i-a apărut un singur volum de poezie – „Tyșa i hrim” („Liniște și tunet”) (1962). A fost suficient, însă, ca atât critica literară, cât și cititorii să remarce apariția unui mare talent. Moartea prematură a lui Vasyl Symonenko a fost un eveniment tragic în cultura ucraineană. Căci, dacă ar fi trăit mai mult – susțin astăzi mulți specialiști –, este posibil ca ucrainenii să fi avut un al doilea poet de talia lui Taras Șevcenko.

Prin strădania unor prieteni, lui Vasyl Symonenko i-au apărut postum volumul de poezii „Gravitatea pământului” (1964), cartea de proză scurtă „Vyno z troiand” („Vinul de trandafiri”) (1965) și volumul „Poezii” (1966). Autoritățile sovietice au fost alertate de conținutul „subversiv” al creației lui Vasyl Symonenko și, în consecință, au urmat 15 ani în care publicarea operelor lui a fost interzisă. Abia în 1981 este aprobată apariția culegerii lui Vasyl Symonenko „Lebedi materynstva” („Lebedele maternității”).

În Ucraina de azi, opera lui Vasyl Symonenko este unanim apreciată ca fiind o valoroasă contribuție la tezaurul spiritual național. Ca semn al recunoașterii și recunoștinței, în 1995, lui Vasyl Symonenko i-a fost conferit post-mortem Premiul de Stat al Ucrainei „T. H. Șevcenko”, iar ziua de 13 decembrie 2019 a fost desemnată ca dată a comemorării poetului și ziaristului Vasyl Symonenko.

Scriind aceste rânduri despre Vasyl Symonenko, mi-am amintit de un caz din literatura română, izbitor de asemănător cu cel al poetului ucrainean, și anume, cel al poetului Nicolae Labiș, mort în condiții tragice la doar 21 de ani (o moarte, ca și în cazul lui Vasyl Symonenko, survenită în urma unui „ajutor” – în Ucraina al KGB-ului, la noi, – susțin unii, – cel al Securității). Și Nicolae Labiș a fost o stea strălucitoare care s-a stins prea devreme. Despre tânărul poet român a scris nu oricine, ci Tudor Arghezi (poate cu puțină invidie...) că Nicolae Labiș este cel mai mare poet al nostru de la Mihai Eminescu până azi.

Iar acum, la marcarea a 85 de ani de la nașterea marelui poet ucrainean Vasyl Symonenko, recile și abstractele categorii filosofice *Necesitate* și *Întâmplare* capătă concretețe, și încă una foarte dureroasă.

În finalul acestor sumare rânduri, aleg pentru cititorii revistei *Ecouri ucrainene* una dintre frumoasele poezii ale lui Vasyl Symonenko – „Ucrainei” – și o prezint în traducere românească. Poezia, care cu siguranță nu a fost pe placul autorităților sovietice, fusese scrisă cu doar un an înaintea morții poetului și poate fi considerată ca o premoniție: poetul și militantul Vasyl Symonenko a murit, dar prin opera sa a înviat odată cu independența de stat a Ucrainei lui natale.

UCRAINEI

Când din disperare se ivesc speranțe
Și-n vânturile stepei-or răbufni,
Numele tău atunci mi-i bucurie
Și tot numele tău tristețe îmi va fi.

Când străfulgeră-nnorata depărtare,
Prevestind sălbatice furtuni ce gem,
Cu-al tău nume rostesc o binecuvântare
Și tot cu-al tău nume eu blestem.

Când furia taie cu paloșul cerul
Și veșnica-ți frumusețe-o strivește, iar eu
Cu numele tău mor atuncea
Și totodată trăiesc în numele tău.

10. XII. 1962

Prezentare și traducere
din limba ucraineană
de ***Corneliu IROD***

Colocviu *85 de ani de la Nașterea lui Vasyl SYMONENKO*

Sâmbătă, 4 ianuarie, între orele 15-18, la sediul Filialei UUR București, a avut loc colocviul cu tema *85 de ani de la nașterea poetului ucrainean Vasyl Symonenko*.

Despre viața și opera marelui poet ucrainean a vorbit scriitorul Corneliu Irod. A fost prezentat filmul documentar *Vasyl Symonenko* din seria *Jocul destinului*, realizat de studioul din Cernăuți, tradus în limba română de Mihai Hafia Traista.

De asemenea, a avut loc un moment liric: actorul Ștefan Apostol a recitat cinci poezii scrise de Vasyl Symonenko, traduse în limba română de Ștefan Tcaciuc, iar Mihai Hafia Traista a citit, în propria traducere, două dintre povestirile lui Vasyl Symonenko: „Vinul de trandafiri” și „Nunta lui Opanas Krokva”.

Participanții la acțiune au fost foarte impresionați de viața și opera lui Vasyl Symonenko, unii făcând paralela între poetului ucrainean și poetul român, Nicolae Labiș.

Mihai Hafia TRAISTA

Ecouri ucrainene
ISSN 2668-7615
ISSN-L 2668-7615
www.uur.ro

Redactor-șef – *Mihaela Herbil*
Redactor – *Corneliu Irod*
Tehnoredactor – *Iryna Moisei*
Colegiul redacțional: Ioan Herbil, Mihai Traista

Adresa redacției:
Str. Radu Popescu 15, Sector 1, București
Tel./fax: +40 21.222.07.37
E-mail: *ecouri.ucrainene@gmail.com*

Responsabilitatea conținutului materialelor publicate revine, în totalitate, autorilor acestora.